
Европейски стълб на социалните права

Европейският парламент, Съветът и Комисията
тържествено прокламират следния текст за
Европейски стълб на социалните права

ЕВРОПЕЙСКИ СТЪЛБ НА СОЦИАЛНИТЕ ПРАВА

АНТОНИО ТАЯНИ
Председател
Европейски парламент

ЮРИ РАТАС
Председател
Съвет на Европейския съюз

ЖАН-КЛОД ЮНКЕР
Председател
Европейска комисия

СЪДЪРЖАНИЕ

Преамбул	4
ГЛАВА I Равни възможности и достъп до пазара на труда	10
ГЛАВА II Справедливи условия на труд	13
ГЛАВА III Социална закрила и приобщаване	18

Пreamбул

1. Съгласно член 3 от Договора за Европейския съюз целите на Съюза са, наред с другото, да насърчава благоденствието на своите народи и да работи за устойчивото развитие на Европа въз основа на балансиран икономически растеж и стабилност на цените, силно конкурентна социална пазарна икономика, насочена към пълна заетост и социален прогрес, както и във висока степен на опазването и подобряването на качеството на околната среда. Съюзът се бори срещу социалното изключване и дискриминациите и насърчава социалната справедливост и закрила, равенството между жените и мъжете, солидарността между поколенията и защитата на правата на детето.
2. Съгласно член 9 от Договора за функционирането на Европейския съюз при определянето и осъществяването на своите политики и дейности Съюзът взема предвид изискванията, свързани с насърчаването на висока степен на заетост, с осигуряването на адекватна социална закрила, с борбата срещу социалното изключване, както и с постигането на високо равнище на образование, обучение и опазване на човешкото здраве.
3. Член 151 от Договора за функционирането на Европейския съюз постановява, че Съюзът и държавите членки, като осъзнават основните социални права, като онези, залегнали в Европейската социална харта, подписана в Торино на 18 октомври 1961 г., и в Хартата на Общността за основните социални права на работниците от 1989 г., си поставят за цел насърчаване на заетостта, подобряване на условията на живот и труд, така че да се постигне тяхното хармонизиране докато се осъществява подобряването, осигуряване на подходяща социална закрила, социален диалог, развитие на човешките ресурси с оглед високо и устойчиво равнище на заетост и борба с изключването от социалния живот.

4. В член 152 от Договора за функционирането на Европейския съюз се предвижда, че Съюзът признава и насърчава ролята на социалните партньори на равнището на Съюза, като отчита многообразието на националните системи. Той улеснява диалога между тях и зачита тяхната автономност.
5. Хартата на основните права на Европейския съюз, прокламирана за първи път на Европейския съвет в Ница на 7 декември 2000 г., защитава и насърчава редица основни принципи, които са от съществено значение за европейския социален модел. Разпоредбите на тази харта се отнасят за институциите, органите, службите и агенциите на Съюза при зачитане на принципа на субсидиарност, както и за държавите членки, единствено когато те прилагат правото на Съюза.
6. Договорът за функционирането на Европейския съюз съдържа разпоредби за определяне на компетенциите на Съюза, отнасящи се, наред с другото, до свободата на движение на работници (членове 45—48), правото на установяване (членове 49—55), социалната политика (членове 151—161), насърчаването на диалога между ръководството и работната сила (член 154), включително споразуменията, сключени и изпълнявани на равнището на Съюза (член 155), равното заплащане на мъжете и жените за равен труд (член 157), приноса за развитието на качествено образование и професионално обучение (членове 165 и 166), действията на Съюза, които догъват националните политики и засилват сътрудничеството в областта на здравето (член 168), икономическото, социалното и териториалното сближаване (членове 174—178), формулирането и наблюдението на прилагането на общите насоки на икономическите политики (член 121), формулирането и прегледа на прилагането на насоките за заетостта (член 148) и в по-общ план сближаването на законодателствата (членове 114—117).
7. Европейският парламент призова за създаване на солиден европейски стълб на социалните права за укрепване на социалните права и постигане на положително въздействие върху живота на хората в краткосрочен и средносрочен план,

който позволява да се окаже подкрепа за изграждането на Европа в 21-ви век.¹ Ръководителите на 27 държави членки подчертаха, че икономическата и социалната несигурност трябва да бъдат приоритетно преодолени, и призоваха за създаване на обещаващо икономическо бъдеще за всички, за запазване на нашия начин на живот и осигуряване на по-добри възможности за младите хора.² Лидерите на 27 държави членки и на Европейския съвет, Европейския парламент и Европейската комисия поеха ангажимент в Римската програма да работят за постигането на социална Европа. Този ангажимент се основава на принципите на устойчивия растеж и насърчаването на икономическия и социален напредък, както и съгласуването и конвергенцията, като същевременно се запази целостта на вътрешния пазар; Съюз, който отчита многообразието на националните системи и ключовата роля на социалните партньори; Съюз, който насърчава равенството между жените и мъжете, както и правата и равните възможности за всички; Съюз, който се бори с безработицата, дискриминацията, социалното изключване и бедността; Съюз, в който младите хора получават най-доброто образование и обучение и могат да следват и да намират работа навсякъде на континента; Съюз, който съхранява нашето културно наследство и насърчава културното многообразие.³ Социалните партньори се ангажираха да продължат да допринасят за Европа, която да осигурява резултати за работниците и предприятията.⁴

8. Завършването на европейския единен пазар през последните десетилетия е съпроводено от разработване на солидни достижения на правото на ЕС в социалната област, което доведе до напредък по въпросите на свободата на движение, условията на живот и труд, равенството между мъжете и жените,

---

¹ Резолюция на Европейския парламент от 19 януари 2017 г. относно европейски стълб на социалните права (2016/2095(INI)).

² Декларация от Братислава от 16 септември 2016 г.

³ Римска декларация от 25 март 2017 г.

⁴ Съвместна декларация на социалните партньори от 24 март 2017 г.

здравословните и безопасни условия на труд, социалната закрила и образованието и обучението. Въвеждането на еврото осигури на ЕС стабилна обща валута, валидна за 340 милиона граждани в деветнадесет държави членки, което улеснява ежедневието им живот и ги защитава срещу финансовата нестабилност. Освен това Съюзът значително се разшири, с което се увеличиха икономическите възможности и се стимулира социалният напредък в целия континент.

9. Пазарите на труда и обществата се развиват бързо с възникването на нови възможности и нови предизвикателства, произтичащи от глобализацията, цифровата революция, променящите се модели на работа и социалните и демографски промени. Предизвикателствата, като значителното неравенство, дългосрочната и младежката безработица или солидарността между поколенията, често са сходни във всички държави членки, макар и да се различават по интензивност.
10. Европа показва своята решимост за преодоляване на финансовата и икономическа криза и в резултат на предприетите целенасочени действия сега икономиката на Съюза е по-стабилна, с безпрецедентно високи равнища на заетост и постоянно намаляваща безработица. Въпреки това социалните последици от кризата са дълбоки — от младежката и дългосрочната безработица до риска от бедност — и справянето с тези последици остава неотложен приоритет.
11. До голяма степен трудовите и социалните предизвикателства, пред които е изправена Европа, са резултат от сравнително скромния растеж, който се корени в неизползвания потенциал по отношение на участието в заетостта и производителността. Икономическият и социалният напредък са взаимосвързани и създаването на европейски стълб на социалните права следва да бъде част от по-широки усилия за изграждането на по-приобщаващ и устойчив модел на растеж чрез подобряване на конкурентоспособността на Европа и превръщането ѝ в по-добро място за инвестиции, създаване на работни места и засилване на социалното сближаване.

12. Целта на Европейския стълб на социалните права е да служи като ръководство за ефективна заетост и социални резултати при предприемането на действия в отговор на настоящите и бъдещите предизвикателства, които са пряко насочени към удовлетворяване на основните потребности на хората, както и към осигуряване на по-добро привеждане в действие и изпълнение на социалните права.
13. По-силният акцент върху заетостта и социалните резултати е от особено значение за повишаване на устойчивостта на икономическия и паричен съюз и за неговото задълбочаване. Поради тази причина Европейският стълб на социалните права е замислен преди всичко за еврозоната, но е насочен към всички държави членки.
14. Европейският стълб на социалните права изразява принципите и правата, които са от основно значение за справедливите и добре функциониращи трудови пазари и социални системи в Европа на 21-ви век. Той затвърждава някои от правата, които вече присъстват в достиженията на правото на Съюза. Добавя нови принципи, които са насочени към преодоляване на предизвикателствата, породени от социалните, технологичните и икономическите промени. За да имат правна сила, принципите и правата на първо място изискват специални мерки или законодателство, приети на подходящото равнище.
15. Принципите, залегнали в Европейския стълб на социалните права, се отнасят до гражданите на Съюза и законно пребиваващите граждани на трети държави. Когато даден принцип се отнася до работниците, това включва всички заети лица, независимо от техния статут, форма и срок на заетост.
16. Европейският стълб на социалните права не възпрепятства държавите членки или техните социални партньори да установяват по-амбициозни социални стандарти. По-специално, нищо в Европейския стълб на социалните права не трябва да се тълкува като ограничаващо или накърняващо права и принципи, признати, в съответните им приложни полета, от правото на Съюза или от международното право и

от международните конвенции, по които Съюзът или всички държави членки са страни, включително Европейската социална харта, подписана в Торино на 18 октомври 1961 г., и съответните конвенции и препоръки на Международната организация на труда.

17. Изпълнението на Европейския стълб на социалните права е общ политически ангажимент и отговорност. Европейският стълб на социалните права следва да се прилага както на равнището на Съюза, така и на равнището на държавите членки, в рамките на съответните им компетенции, като се отчитат надлежно социално-икономическите различия и многообразието на националните системи, включително ролята на социалните партньори, и в съответствие с принципите на субсидиарност и пропорционалност.
18. На равнището на Съюза Европейският стълб на социалните права не води до разширяване на правомощията и задачите на Съюза, установени в Договорите. Той следва да се изпълнява в рамките на тези правомощия.
19. Европейският стълб на социалните права зачита многообразието на културите и традициите на европейските народи, както и националната идентичност на държавите членки и организацията на техните публични власти на национално, регионално и местно равнище. По-специално, създаването на Европейския стълб на социалните права не засяга правото на държавите членки да определят основните принципи на своите системи за социална сигурност и да управляват публичните си финанси и не трябва да засяга съществено финансовото равновесие на тези системи.
20. Социалният диалог играе централна роля за укрепване на социалните права и за засилване на устойчивия и приобщаващ растеж. Социалните партньори на всички равнища имат ключова роля в осъществяването и прилагането на Европейския стълб на социалните права съгласно своята автономност при договарянето и сключването на споразумения и правото им на колективно трудово договаряне и колективни действия.

ГЛАВА I

Равни възможности и достъп до пазара на труда

Образование, обучение и учене през целия живот

Всеки има право на достъп до качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот, с цел да поддържа и придобива умения, които му дават възможност да участва пълноценно в обществото и успешно да осъществява преходи на пазара на труда.

Равенство между половете

- а. Равното третиране и равните възможности между мъжете и жените трябва да бъдат гарантирани и насърчавани във всички области, включително по отношение на участието в пазара на труда, реда и условията за наемане на работа и напредъка в кариерата.*
- б. Жените и мъжете имат право на равно заплащане за равностоен труд.*

Равни възможности

Независимо от пол, расов или етнически произход, религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, всеки има право на равно третиране и равни възможности в

областта на заетостта, социалната закрила, образованието, както и достъпа до стоки и услуги, които са на разположение на обществеността. Следва да се насърчава предоставянето на равни възможности на по-слабо представените групи.

04

Активна подкрепа за заетостта

- а. Всеки има право на навременна и съобразена с нуждите помощ за подобряване на перспективите за заетост или самостоятелна заетост. Това включва правото да се получи подкрепа за търсене на работа, обучение и преквалификация. Всеки има право да прехвърля права на социална закрила и обучение по време на преходите в професионалния си живот.*
- б. Младите хора имат право на продължаващо образование, чиракуване, стаж или добро предложение за работа в рамките на 4 месеца, след като останат без работа или напуснат образователната система.*
- в. Безработните лица имат право на персонализирана, непрекъсната и последователна подкрепа. Трайно безработните лица имат право на задълбочена индивидуална оценка най-късно през 18-ия месец от периода на безработица.*

ГЛАВА II

**Справедливи
условия на труд**

Сигурна и гъвкава заетост

- а. Независимо от вида и продължителността на трудовото правоотношение, работниците имат право на справедливо и равно третиране по отношение на условията на труд и достъпа до социална закрила и обучение. Преходът към безсрочни форми на заетост следва да бъде насърчаван.*
- б. В съответствие със законовите разпоредби и колективните споразумения трябва да бъде гарантирана необходимата гъвкавост за работодателите, за да могат бързо да се адаптират към промените в икономическите условия.*
- в. Новаторските форми на труд, които осигуряват качествени условия, следва да бъдат насърчавани. Предприемачеството и самостоятелната заетост следва да бъдат насърчавани. Професионалната мобилност следва да се улеснява.*
- г. Трудовите правоотношения, които водят до несигурни условия на труд, следва да се предотвратяват, включително чрез забрана на злоупотреба с нетипични договори. Изпитателният срок следва да бъде с разумна продължителност.*

Възнаграждения

- а. Работниците имат право на справедливо възнаграждение, което осигурява достоен стандарт на живот.*
- б. Следва да се осигуряват адекватни минимални работни заплати по такъв начин, че да се удовлетворяват потребностите на работника и неговото семейство в контекста на националните икономически и социални условия, като същевременно се запази достъпът до заетост и стимулите за търсене на работа. Следва да се предотвратява бедността сред работещите.*
- в. Всички работни заплати следва да се определят по прозрачен и предвидим начин в съответствие с националните практики и като се зачита автономността на социалните партньори.*

Информация за условията на работа и защита в случай на уволнение

- а. Работниците имат право да бъдат информирани писмено при наемането на работа за своите права и задължения, произтичащи от трудовите правоотношения, включително за изпитателния срок.*

- б. Преди уволнение работниците имат право да бъдат информирани за причините и да получат предизвестие в разумен срок. Те имат право на достъп до ефективно и безпристрастно разрешаване на спорове и, в случай на неоснователно уволнение, правото на правна защита, включително подходящо обезщетение.

Социален диалог и участие на работниците

- а. Следва да се провеждат консултации със социалните партньори относно разработването и изпълнението на политиките в областта на икономиката, заетостта и социалните политики в съответствие с националните практики. Те следва да бъдат насърчавани да договарят и сключват колективни споразумения в области от значение за тях, при спазване на тяхната автономност и право на колективни действия. Когато е целесъобразно, сключените между социалните партньори споразумения следва да бъдат прилагани на равнището на Съюза и неговите държави членки.
- б. Работниците или техните представители имат право да бъдат информирани и да се иска тяхното мнение своевременно по въпроси от значение за тях, особено във връзка с прехвърлянето, реструктурирането и сливането на предприятия и колективни уволнения.
- в. Следва да се насърчава подкрепата за увеличаване на капацитета на социалните партньори с цел да се насърчава социалният диалог.

Баланс между работа и личен живот

Родителите и лицата с отговорности за полагане на грижи имат право на подходящ отпуск, гъвкаво работно време и достъп до услуги за полагане на грижи. Жените и мъжете следва да имат равнопоставен достъп до специални отпуски, за да изпълняват своите отговорности за полагане на грижи, и следва да бъдат насърчавани да ги използват по балансиран начин.

Здравословна, безопасна и добре приспособена работна среда и защита на личните данни

- а. Работниците имат право на високо ниво на защита на здравето и безопасността на работното място.*
- б. Работниците имат право на работна среда, приспособена към техните професионални нужди и която им дава възможност да удължат участието си на пазара на труда.*
- в. Работниците имат право на защита на личните си данни в контекста на работата.*

ГЛАВА III

Социална закрила и приобщаване

Грижи и подкрепа за децата

- а. Децата имат право на достъпно ранно образование и грижи с добро качество.*
- б. Децата имат право на закрила от бедността. Децата от семейства в неравностойно положение имат право на специални мерки за насърчаване на равните възможности.*

Социална закрила

Независимо от вида и продължителността на своето трудово правоотношение, работниците и, при съпоставими условия, самостоятелно заетите лица, имат право на подходяща социална закрила.

Обезщетения за безработица

Безработните лица имат право на подходяща подкрепа за активизиране от публичните служби по заетостта, за да се интегрират (повторно) на пазара на труда, както и на адекватни обезщетения за безработица с разумна продължителност, в съответствие със своите вноски и с националните правила за допустимост. Тези обезщетения не трябва да бъдат демотивиращ фактор за бързото завръщане към заетост.

Минимален доход

Всеки човек, който не разполага с достатъчно средства, има право на подходящи обезщетения за минимален доход, гарантиращи достоен живот на всички етапи от живота, както и ефективен достъп до стоки и услуги за подкрепа.

За лицата, които могат да полагат труд, обезщетенията за минимален доход следва да бъдат съчетани със стимули за (повторно) интегриране на пазара на труда.

Доходи и пенсии за старост

- а. Работниците и самостоятелно заетите лица при пенсиониране имат право на пенсия, съответстваща на техните вноски и гарантираща адекватни доходи. Жените и мъжете следва да имат равни възможности за придобиване на пенсионни права.*
- б. Всички хора в напреднала възраст имат право на средства, които да гарантират достоен живот.*

Здравеопазване

Всеки има право на своевременно достъп до финансово достъпни превантивни и лечебни медицински грижи с добро качество.

Интеграция на хората с увреждания

Хората с увреждания имат право на подпомагане на доходите, което осигурява достоен живот, услуги, които им дават възможност да участват на пазара на труда и в обществото, и работна среда, приспособена към техните нужди.

Дългосрочни грижи

Всеки има право на достъп до финансово достъпни дългосрочни грижи с добро качество, по-специално домашни грижи и обществени услуги по места.

Жилищно настаняване и помощ за бездомните хора

- а. На нуждаещите се следва да се предоставя достъп до социално жилищно настаняване или жилищно подпомагане с добро качество.*
- б. Узвимите хора имат право да получават подходяща помощ и закрила срещу принудително изселване.*
- в. На бездомните хора следва да се предоставят подходящ подслон и услуги с цел да се насърчи тяхното социално приобщаване.*

Достъп до основни услуги

Всеки има право на достъп до основни услуги с добро качество, включително водоснабдяване, канализация, енергия, транспорт, финансови услуги и цифрови комуникации. Следва да се осигури подкрепа на достъпа до такива услуги на нуждаещите се.

